

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ»

30 квітня 2025 року

Одеса

УДК 321(477)(063)

С91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 17 від 26 червня 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Каменчук Т.О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. 253с.

УДК 321(477)(063)

С91

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025

© Центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025

ЗМІСТ

1. Бабіна В. О. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ	7
2. Барасій В.Ю. ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД: ТЕХНОЛОГІЯ І ПОЛІТИКА...	13
3. Буковський С. М. МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ПУБЛІЧНУ ПОЛІТИКУ	18
4. Браткевич А. О. КРОС-КУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА В ПРОСТОРИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	21
5. Вознюк І. В., Каменчук Т. О. РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ	25
6. Гедікова Н. П. ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ ТА ЗАСОБИ ПРИТИДІ ЦЬОМУ СОЦІАЛЬНОМУ ЯВИЩУ	29
7. Голка В. Е., Панасюк О. М. ГОЛОВНІ НАПРЯМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІСЛЯ ВОЄННОЇ УКРАЇНИ	34
8. Горобець В. В. РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	38
9. Деревянкин С. Л. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	41
10. Дмитрашко С. А., Казюк А. В. ПЕРЕГОВОРНІ СТРАТЕГІЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПОСЕРЕДНИЦТВО ЧИ ВЛАСНІ АМБІЦІЇ	47
11. Дмитрашко С. А., Піскун К. С. М'ЯКА СИЛА ПІДНЕБЕСНОЇ: ЯК КИТАЙ ФОРМУЄ НОВИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК	52
12. Долженков О.Ф. ПРАВОВІ ТА ЄТНИЧНІ ДИЛЕМИ ПРОТИДІ ДЕЗИНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ: БАЛАНС МІЖ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА СВОБОДОЮ СЛОВА	57
13. Калюжный Н. Г. ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ МІСІЇ «ТЕАТРУ ДРАМАТУРГІВ» ТА «ТЕАТРУ ВЕТЕРАНІВ»	63

Список використаних джерел:

1. Cook S. *Rebuilding Ukraine after the War*. Center for Strategic and International Studies. March 22, 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-ukraine-after-war>. National Security versus Global Security. URL: <https://www.un.org/en/chronicle/article/national-security-versus-global-security>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

РЕФОРМУВАЕННЯ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Дервянкін Сергій Леонидович,
к.юрид.н., доцент,
доцент кафедри політичних наук і права
соціально-гуманітарного факультету
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса*

Система правосуддя України на сучасному етапі перебуває під безпрецедентним подвійним тиском. З одного боку, повномасштабна збройна агресія Російської Федерації генерує величезну кількість нових викликів: необхідність розслідування та судового розгляду тисяч воєнних злочинів та злочинів проти людяності, забезпечення правосуддя для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від війни, відновлення роботи судів на деокупованих територіях та захист прав власності. З іншого боку, процес європейської інтеграції, зокрема отримання статусу кандидата на вступ до ЄС, висуває чіткі та жорсткі вимоги щодо

утвердження верховенства права, забезпечення незалежності, доброчесності та ефективності судової влади, а також рішучої боротьби з корупцією. Актуальність теми зумовлена тим, що успішне реформування системи правосуддя є не лише ключовою передумовою для демократичного розвитку та європейського майбутнього України, але й важливим елементом її стійкості та здатності до повоєнного відновлення.

Повномасштабне вторгнення РФ спричинило низку безпрецедентних викликів для української системи правосуддя. Це, зокрема, фізичне руйнування або пошкодження приміщень судів, особливо на територіях, близьких до зони бойових дій, та на деокупованих територіях. Забезпечення безпеки суддів, працівників апаратів судів та учасників судових процесів стало критичним питанням. Суди зіткнулися з необхідністю розгляду величезної кількості справ, пов'язаних з війною: провадження щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності, колабораціонізму, а також численні цивільні справи щодо відшкодування шкоди, завданої агресією, справи внутрішньо переміщених осіб тощо [1, с. 50-55]. Відновлення доступу до правосуддя на звільнених територіях є окремим складним завданням.

Водночас, європейська інтеграція України, зокрема виконання рекомендацій Європейської Комісії для початку переговорів про вступ до ЄС, встановлює чіткі імперативи для реформування сектору правосуддя. Ключовими вимогами є забезпечення реального верховенства права, гарантування незалежності, підзвітності та ефективності судової влади, завершення формування доброчесного та високопрофесійного суддівського корпусу, а також посилення боротьби з корупцією, в тому числі в самій системі правосуддя [2, с. 8-12]. Ці вимоги повністю корелюють з внутрішнім суспільним запитом на справедливий та ефективний суд.

У цих умовах виникає нагальна необхідність адаптації існуючих та розробки нових стратегій реформування правосуддя. Важливо знайти

баланс між довгостроковими цілями, пов'язаними з євроінтеграцією, та нагальними потребами повоєнного періоду, які вимагають швидких та ефективних рішень. Як зазначає С. Іванов (2023), «повоєнне правосуддя має бути не лише справедливим, але й здатним сприяти соціальній згуртованості та відновленню довіри» [3, с. 78].

Одним із центральних елементів судової реформи останніх років стало перезавантаження органів суддівського врядування – Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ). Після тривалої паузи та складних процедур відбору за участю міжнародних експертів (через Етичну раду для ВРП та Конкурсну комісію для ВККСУ), ці органи відновили свою роботу протягом 2023 року. Від їх ефективного та добросовісного функціонування залежить якість суддівського корпусу, адже ВРП відповідає за призначення, звільнення та притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, а ВККСУ – за добір та кваліфікаційне оцінювання суддів [4, с. 115-120]. Важливу роль у забезпеченні добросовісності відіграють також Громадська рада добросовісності та Етична рада.

Забезпечення незалежності, добросовісності та професіоналізму суддівського корпусу залишається ключовим завданням. Тривають процеси добору на вакантні посади суддів, кваліфікаційного оцінювання діючих суддів. Однак система все ще стикається з проблемами кадрового дефіциту в багатьох судах, що призводить до надмірного навантаження на суддів та затягування розгляду справ. Процедури притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності мають бути ефективними та водночас гарантувати захист від неправомірного тиску [5].

Реформування прокуратури та правоохоронних органів також є важливим компонентом загальної реформи сектору правосуддя. Пріоритетами є підвищення ефективності досудового розслідування, особливо у справах, пов'язаних з корупцією та воєнними злочинами, забезпечення реальної процесуальної незалежності прокурорів,

деполітизація діяльності правоохоронних органів та посилення їхньої підзвітності суспільству. Створення ефективної системи координації та співпраці між різними правоохоронними органами у розслідуванні воєнних злочинів є нагальною потребою [6, с. 25-29].

Впровадження електронного судочинства (системи «Електронний суд») та загальна цифровізація процесів у системі правосуддя розглядаються як важливий інструмент підвищення її ефективності, прозорості та доступності, особливо в умовах воєнного стану та для громадян, які перебувають за кордоном або на тимчасово окупованих територіях. Попри значний прогрес, існують виклики, пов'язані з технічним забезпеченням, кібербезпекою та необхідністю навчання користувачів [7].

Одним із головних пріоритетів на повоєнному етапі стане забезпечення доступу до правосуддя на деокупованих територіях. Це включатиме фізичне відновлення приміщень судів, вирішення питань кадрового забезпечення (можливо, через тимчасові відрядження суддів або спеціальні процедури добору), а також врахування специфіки розгляду справ, що виникли внаслідок окупації (наприклад, встановлення юридичних фактів, вирішення майнових спорів) [1, с. 60-64].

Необхідно також посилити інституційну спроможність судів та правоохоронних органів для ефективного розгляду справ, пов'язаних з війною. Це стосується як розслідування та судового переслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду та колабораціонізму, так і розгляду справ про компенсацію шкоди, завданої агресією. Важливим кроком може стати подальша спеціалізація суддів та слідчих у цій категорії справ, а також розробка відповідних методичних рекомендацій та навчальних програм [3, с. 82-85].

Зміцнення механізмів боротьби з корупцією, особливо в самій системі правосуддя, залишається ключовою умовою як для відновлення суспільної довіри, так і для успішної європейської інтеграції. Це вимагає

забезпечення незалежності та ефективності антикорупційних органів (НАБУ, САП, ВАКС), невідворотності покарання за корупційні злочини, а також впровадження дієвих превентивних заходів, зокрема, через моніторинг способу життя суддів та прокурорів [2, с. 14-15].

Нарешті, критично важливим є підвищення рівня суспільної довіри до системи правосуддя. Цього можна досягти лише через реальні позитивні зміни: забезпечення доброчесності та професіоналізму суддів, справедливих та своєчасних судових рішень, ефективну боротьбу з корупцією, а також через підвищення прозорості та підзвітності судової влади, налагодження ефективної комунікації з суспільством та ЗМІ.

Відтак, реформування системи правосуддя України відбувається в умовах безпрецедентних повоєнних викликів та чітких вимог європейської інтеграції. Попри значний прогрес, досягнутий в останні роки, зокрема у перезавантаженні органів суддівського врядування, залишається низка системних проблем, пов'язаних із забезпеченням доброчесності суддівського корпусу, подоланням корупції, кадровим забезпеченням та ефективністю судових процедур.

Успішна реформа правосуддя є нерозривно пов'язаною з повоєнним відновленням країни та її європейським майбутнім. Ключовими пріоритетами на найближчу та середньострокову перспективу мають стати: завершення формування доброчесного та високопрофесійного суддівського корпусу, посилення інституційної спроможності системи для розгляду справ, пов'язаних з війною, забезпечення ефективного доступу до правосуддя на всій території України, включаючи деокуповані регіони, та рішуча боротьба з корупцією. Лише послідовна та комплексна реалізація цих завдань дозволить побудувати в Україні систему правосуддя, яка користуватиметься довірою громадян та відповідатиме найкращим європейським стандартам.

Список використаних джерел:

1. *Правосуддя в умовах війни: виклики, рішення, перспективи: колективна монографія / за заг. ред. В. С. Зеленецького. Харків: Право, 2023. 280 с.*
2. *Європейська Комісія. Звіт про прогрес України в рамках Пакету розширення 2024 року (Ukraine 2023 Report). Брюссель, 2024. European Commission. Ukraine 2023 Report. COM(2023) 690 final. Brussels, 8.11.2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en).*
3. *Іванов С. Адаптація системи правосуддя України до викликів воєнного та повоєнного часу. Часопис Київського університету права. 2023. № 2. С. 75–86.*
4. *Куйбіда Р., Сироїд О. Реформа органів суддівського врядування в Україні: проміжні результати та виклики. Право України. 2024. № 1. С. 112–125.*
5. *Фундація DEJURE. Моніторинг судової реформи: кадрове забезпечення судів та дисциплінарна відповідальність суддів. Аналітичний звіт. Київ, 2024. 65 с. URL: <https://dejure.foundation/report-judicial-staffing-2024>.*
6. *Коломієць Т. В. Реформування органів прокуратури в контексті європейських стандартів та воєнних викликів. Вісник Національної академії прокуратури України. 2023. № 3. С. 22–31.*
7. *Центр протидії корупції. Корупційні ризики в судовій системі та шляхи їх подолання. Аналітичний документ. Київ, 2024. 48 с. URL: <https://antac.org.ua/analytics/corruption-risks-judiciary-2024>*